

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie

Sjezdy Jednoty československých (a slovenských) matematiků a fyziků konané ve dnech 22.-24. srpna 1990 v Nitře

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 36 (1991), No. 4, 193--196,201--209

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/138402>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1991

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

Sjezdy

Jednoty československých matematiků a fyziků —
Jednoty českých matematiků a fyziků
a Jednoty slovenských matematiků a fyziků
konané ve dnech 22.–24. srpna 1990 v Nitře.

**Pozdravný prejav doc. RNDr. Milana Hejného, CSc.,
náместníka ministra školstva, mládeže a športu SR**

Milé kolegyně, vážení kolegovia,

na dnešnej revolučnej dobe sa podieľajú významne obe naše Jednoty. Od riaditeľov škôl až po oboch ministrov školstva je rezort školstva preplnený matematikmi a fyzikmi. Zrejme preto, že podstata našich vied je argumentačná a nie postojová. K Pytagorovej vete netreba zaujať postoj. Tú treba argumentačne doložiť, dokázať ju. Politické problémy by bolo treba tiež riešiť argumentačne, žiaľ nateraz sa stretávame skôr s postojmi ako s argumentami. Odhalenie pamätnej tabule dr. Tisovi, mnohé kategorické vyhlásenia a požiadavky, vznášané rôznymi skupinami ľudí či stranami, najmä SNS, sú postoje. Sú to gestá, ktorým chýba analýza a argumentácia. Nazdávam sa, že my učitelia matematiky a fyziky si musíme uvedomiť, že pri dokazovaní Pytagorovej vety nie je ani tak dôležitý výsledok, ako metóda prístupu k problému cez jeho analýzu, cez porozumenie a priezračné zdôvodnenie. Matematika a fyzika nás učia argumentovať, dôvodiť, načúvať myšlienkám partnera, zvažovať ich silu i slabosť. Exaktné vedy nás vlastne učia demokracii. Práve preto, podľa môjho názoru, poskytujú naše Jednoty v súčasnosti toľko ľudí pre celospoločenskú prácu.

V budúcom školskom roku čaká náš rezort obrovské kvantum úloh. Dovoľte mi vymenovať aspoň pár najzávažnejších.

1. Zdvíhať učiteľove sebavedomie, jeho individualitu, spoločenské postavenie a zodpovednosť.
2. Demokratizovať všetky zložky riadenia.
3. Dosiahnuť to, aby na základných dokumentoch, ako sú osnovy či učebnice, pracovali najlepší naši učitelia a odborníci a aby tieto materiály vznikali v klíme pracovného zápalu a nie v klíme intrígy a chvatu.
4. Do tried a škôl zaviesť klíma práce, túžby po pravde a optimizmus.

Veríme, že Jednoty nám budú výdatne pomáhať. Kolegyně a kolegovia, prajem vám pevné zdravie a veľa úspechov v práci.

**Pozdravný prejav RNDr. Pavla Brunovského, DrSc.,
člena predsedníctva SAV**

Vážené kolegyně a kolegovia,

dovoľte, aby som vás ako člen predsedníctva SAV z poverenia jeho predsedu akademika L. Macha pozdravil jeho menom i menom celého predsedníctva SAV. Predsedníctvo SAV si činnosť Jednoty veľmi cení a praje rokovaníu tohoto zjazdu i činnosti Jednoty v budúcom funkčnom období veľa úspechov. Keďže tu vystupujem súčasne ako člen odstupujúceho ústredného výboru JSMF, dovoľm si využiť túto príležitosť, aby som vám predostrel niekoľko postrehov na zamyslenie.

Jednota v posledných rokoch poskytovala platformu na miernu opozíciu proti totalite v medziach zákona. Nechcem tým povedať, že by bola spolkom disidentov, ale pohybovala sa často na hraniciach dovoleného a azda jej sem-tam sa podarilo ich aj o niečo posunúť. Na Slovensku (v českých zemiach nepoznám situáciu až tak dôverne) dala možnosť celej jednej generácii matematikov a fyzikov hovoriť do vecí verejných, od čoho by inak bola úplne odstavená. Hoci zápas proti hlúposti mocných bol zväčša márný, nebol celkom zbytočný. Pomohol nejednému funkcionárovi Jednoty nadobudnúť ostruhy na jednanie s vrchnosťou. Ak dnes viacerí členovia zastávajú popredné funkcie v riadení nášho školstva a našej vedy, azda to bude tak trochu i zásluhou Jednoty.

Dobre sa to počúva, ale súčasne to pre Jednotu predstavuje nebezpečenstvo v podobe odlivu skúsených funkcionárov. Znie to paradoxne, ale v nových spoločenských podmienkach sa bude Jednota mať čo obracať. Naliehavosť iných úloh ju pravdepodobne odsunie trochu do úzadia. Je treba postarať sa, aby toto obdobie v zdraví prežila, lebo v budúcnosti ju určite budeme veľmi potrebovať. Pred Jednotou stojí úloha pritiahnúť mladú generáciu fyzikov a matematikov, ktorí sa s ňou zďaleka natoľko neidentifikujú, ako generácia dnešných štyridsiatnikov a päťdesiatnikov. To sa jej podarí iba vtedy, ak získa novú tvár, zodpovedajúcu novým spoločenským podmienkam.

Želám Jednote i nám všetkým v tomto úsilí veľa zdaru.

**Pozdravný projev RNDr. Luboše Perka, DrSc., člena korespondenta ČSAV,
predsedy Čs. astronomické spoločnosti ČSAV**

Vážení páni predsedové,
vážení členové JČSMF a JSMF,

Je pro mne ctí, že jsem byl pozván, abych pozdravil společný sjezd obou Jednot, ale je to nejen ctí, je to i potěšením, a to z několika důvodů.

Především, při svých cestách na Slovensko rád jezdím přes Brezovou pod Bradlom a zastavuji se na vrchu Bradlo. Je to pro mne příležitostí zamyslet se nad tím, jaký osud mohla mít nejen astronomie, ale všechny exaktní vědy v Československu, kdyby jedním z vysokých vládních činitelů se byl tehdy mohl stát Milan Rastislav Štefánik.

Myslím, že ocenění našich věd by bylo zcela jiné, než k jakému došlo během první republiky, protože Štefánikovo pojetí bylo velmi široké a v mnoha ohledech velmi moderní. Možná, že i v pozdější době, snad i dnes, by vliv této významné osobnosti trval.

Vraťme se ale k době nedávné. Astronomie byla zařazována do věd o Zemi a vesmíru, proti čemuž bylo těžko něco namítat, zvlášť když námitky nebyly přípustné. Země a vesmír nejsou rovnocenní partneři, protože Země je pramalou a značně speciální součástí vesmíru, kdežto v tom našem řazení tomu bylo právě naopak. Také se vytrácela souvislost mezi základními vědami, t.j. matematikou a fyzikou, a astronomií. Astronomie by bez matematiky a fyziky ani nebyla vědou. Takové logické souvislosti by neměly být porušovány ani v administrativním řazení. Nicméně jednotliví astronomové si vždy našli cestu k fyzice i k matematice a přesněji řečeno spíše z těchto dvou oborů vycházeli. Já aspoň se zde cítím mezi svými, i když spíše jako oldskaut mezi junáky.

Třetí důvod, pro který mne potěšilo pozvání na váš sjezd, se týká organizace společnosti při ČSAV. Astronomická společnost nedávno přijala nové stanovy, které zavedly řadu změn. Jsme především společnost, která se otevřela všem zájemcům, protože profesionálních astronomů je málo, a co je snad hlavní, svou náklonnost k oboru sdílejí se svými kolegy, kteří neměli to štěstí, že jejich záliba se stala i jejich obživou. Budeme tedy sdružovat profesionály i amatéry, tak jak tomu bylo za první republiky, kdy Astronomická společnost — do jisté míry, avšak úspěšně — suplovala roli univerzity i roli odborných ústavů. Druhá velká změna se týká územní působnosti společnosti. V minulých letech jsme měli Československou astronomickou společnost a Slovenskou astronomickou společnost, která podle tehdejších stanov byla „samostanou součástí“ ČAS. Nebylo nám jasné, zda součást může být samostatná a při tom zůstat součástí, a proto jsme napodobili SAS a územní působnost ČAS omezili na země České. Máme tedy dvě samostatné a zcela rovnocenné astronomické společnosti, které spolu dobře vycházejí a i po odborné stránce se velmi dobře doplňují. Obě společnosti uváží, zda struktura vyhovuje všem aspektům, dejme tomu i zahraničním vztahům, a případně se dohodneme na nějaké federální stříšce, podobně jako tomu je ve vašem návrhu. Se zájmem budu sledovat vaše diskuse a závěry.

Vážení páni předsedové, vážení členové, přeji vašemu sjezdu plný zdar v jednání.

Na společném zasedání sjezdů JČSMF a JSMF pozdravné projevy dále přednesli

**prof. RNDr. Libor Pátý, CSc.,
první náměstek ministra školství, mládeže a tělovýchovy ČR,
prof. PhDr. Ing. Jozef Pastier, CSc.,
děkan Pedagogické fakulty v Nitře,
doc. Ing. Ladislav Kabát, CSc.,
rektor Vysoké školy zemědělské v Nitře,
Ing. Silvester Štefanka,
předseda Městského národního výboru v Nitře.**

Prof. Pátý pozdravil oba sjezdy jménem ministra ŠMT ČR prof. Vopěnky. Dále řekl, že potřebná je nyní píle, upřímnost a schopnost vykročit správným směrem: opřít se o vše dobré a odsoudit nedobré. Zbavit se formálností v činnosti Jednoty a v nových podmínkách objevovat a naplňovat poslání Jednoty. Zvolit takové vedení, které bude schopné tyto záměry splnit. Jako svůj osobní názor vyslovil, že je radost v nových podmínkách svobodně dýchat a žít jako odborníci, kteří mohou učinit mnoho pro výchovu a vzdělání našeho dorostu.

Pracujme za jednotu, odbornost a kulturu obou našich národů!

Prof. Pastier zdůraznil postupující proces integrace dílčích věd a potřebu vytváření interdisciplinárních týmů, ve kterých by nikdy neměli chybět matematikové a fyzikové. Vyslovil také naději, že matematikové a fyzikové ve svém celku si vyberou takové nové představitele, kteří budou příznivě ovlivňovat neuspokojivou úroveň výuky matematiky a fyziky na školách všech typů. Nakonec také ocenil československé porozumění na poli naší vědy, která postupně nachází své místo ve vědě evropské a světové.

Doc. Kabát hovořil o naléhavých úkolech své vysoké školy i celého zemědělství v zajišťování obyvatelstva kvalitními potravinami. V souvislosti s tím zdůraznil potřebu zvyšování matematické kultury jak u studentů tak i učitelů a to ve smyslu „elementární schopnosti naplňovat důležité a známé matematické pojmy konkrétním technickým, biologickým či ekonomickým obsahem“.

Ing. Štefanka se zamýšlel nad historickými kulturními tradicemi města Nitry a vyjádřil potřebu nových postojů, forem a metod práce v celé naší společnosti, o kterých by se měly důkladně poradit i právě zahájené sjezdy. Popřál všem delegátům i hostům příjemný pobyt v Nitře a oběma sjezdům úspěch v jejich jednání.

Řídící orgány JČSMF

zvolené na sjezdech v Nitře 1990

Předsednictvo Jednoty československých matematiků a fyziků

Za JČMF:

prof. RNDr. František Nožička, Dr.h.c.
RNDr. Karel Bartuška
doc. RNDr. František Lukeš, DrSc.
doc. ing. Štefan Zajac, CSc.
RNDr. Miroslav Miler, DrSc.

Za JSMF:

akademik Michal Greguš
RNDr. Vladimír Jodas
prof. RNDr. Eubomír Hrivnák, DrSc.
RNDr. Eleonóra Adlerová, CSc.
RNDr. Hilda Draškovičová, CSc.

Ústřední výbor JČMF

Předsednictvo ÚV JČMF:

předseda:

místopředsedové:

ústřední tajemník:

ústřední hospodář:

další členové:

prof. RNDr. František Nožička, Dr.h.c.

RNDr. Karel Bartuška

doc. RNDr. František Lukeš, DrSc.

RNDr. Jiří Rákosník, CSc.

doc. ing. Štefan Zajac, CSc.

RNDr. Miroslav Miler, DrSc.

doc. RNDr. Jindřich Bečvář, CSc.

doc. RNDr. Milan Koman, CSc.

doc. RNDr. Oldřich Lepil, CSc.

doc. RNDr. Oldřich Kowalski, DrSc.

prof. RNDr. Břetislav Novák, DrSc.

Ostatní členové ÚV JČMF

RNDr. Jitka Brúnová

prof. RNDr. Martin Černožorský, CSc.

doc. dr. ing. Ladislav Drs, CSc.

RNDr. Petr Dub, CSc.

prof. RNDr. Miroslav Fiedler, DrSc.,

člen korespondent ČSAV

RNDr. Marie Fojtíková

RNDr. Jan Franců, CSc.

RNDr. Eduard Fuchs, CSc.

RNDr. Jiří Grygar, CSc.

RNDr. Dag Hrubý

doc. RNDr. Josef Janás, CSc.

RNDr. Svatopluk Krupička, CSc.

doc. RNDr. František Kuřina, CSc.

RNDr. Věra Lánská, CSc.

RNDr. Jaroslav Nadrchal, CSc.

doc. RNDr. Josef Nagy, CSc.

RNDr. Eva Nováková, CSc.

prof. RNDr. Libor Pátý, CSc.
RNDr. Vladimír Roskovec, CSc.
doc. RNDr. Petr Řepa, CSc.
RNDr. Jana Řepová
doc. RNDr. Eduard Schmidt, CSc.
RNDr. Aleš Trojánek
doc. RNDr. Lada Vaňatová
RNDr. Bedřich Velický, CSc.
RNDr. Milena Závětová, CSc.

RNDr. Pavla Zieleniecová, CSc.

Členové revizní komise JČMF:

RNDr. František Barták
RNDr. Jiří Dula
RNDr. Miloš Růžička, CSc.
RNDr. Karel Závěta, CSc.

Ústředný výbor JSMF

Predsedníctvo ÚV JSMF:

predseda:
podpredsedovia:

ústredná tajomníčka:
ústredná hospodárka:
pokladník:

ďalší členovia predsedníctva:

akademik Michal Greguš
RNDr. Vladimír Jodas
prof. RNDr. Lubomír Hrivnák, DrSc.
RNDr. Eleonóra Adlerová, CSc.
RNDr. Hilda Draškovičová, CSc.
RNDr. Anton Huľa ml., CSc.

prof. RNDr. Jaroslav Smítal, DrSc.
RNDr. PhDr. Dalibor Krupa, CSc.
RNDr. Rastislav Baník, CSc.
RNDr. Anna Michalcová
prof. RNDr. Václav Medek
RNDr. Ivan Turek

Ostatní členovia ÚV JSMF:

RNDr. Viktor Bezák, DrSc.
RNDr. Milan Cirjak
doc. RNDr. Pavol Grešák, CSc.
doc. RNDr. Alfonz Haviar, CSc.
RNDr. Daniela Hricišáková, CSc.
prof. RNDr. Ján Chrapan, DrSc.
doc. RNDr. Martin Chudý, CSc.
doc. RNDr. Stanislav Jendroľ, CSc.
RNDr. Jozef Kačur, DrSc.
doc. RNDr. Ján Kalužný, CSc.

Ján Kuruc
doc. RNDr. Viktor Pirč, CSc.
prof. RNDr. Pavol Povinec, DrSc.
doc. RNDr. Emil Rajčan, CSc.
RNDr. Daniela Rizmanová
prof. RNDr. Ondrej Šedivý, CSc.
doc. RNDr. Jozef Širáň, CSc.
RNDr. Ladislav Topolský
PhDr. Pavol Valent, CSc.

Náhradníci ÚV JSMF:

doc. RNDr. Peter Bury, CSc.
RNDr. Marián Reiffers, CSc.
PaedDr. Helena Rumanovská

Revízori:

RNDr. Peter Prešnajder, CSc.
PaedDr. Ivan Šabo

Náhradník revízorov:

RNDr. Štefan Kulcsár

Členové JČSMF vyznamenaní na sjezdu v Nitře

Zahraniční čestný člen JČSMF

Akademik ANDREJ DMITRIJEVIČ SACHAROV (Moskva) in memoriam

Čestní členové JČMF

RNDr. KAREL BARTUŠKA (Praha)
prof. RNDr. KAREL DRBOHLAV, DrSc. (Praha)
prof. RNDr. LUDMILA ECKERTOVÁ, CSc. (Praha)
PhDr. ZDENĚK HORSKÝ, CSc. (Praha)
in memoriam
prof. EMIL KRAEMER (Praha)
doc. RNDr. OLDŘICH LEPIL, CSc. (Olomouc)
doc. RNDr. JOZEF NAGY, CSc. (Praha)
doc. RNDr. MILAN SEKANINA, CSc. (Brno)
in memoriam
doc. RNDr. JAROSLAV SOMMER, CSc. (Ostrava)
BLAŽENA SOUČKOVÁ (Hradec Králové)
doc. RNDr. JAROSLAV ŠEDIVÝ, CSc. (Praha)
in memoriam
LUDMILA TRÉGLOVÁ (Středočeská pobočka)
doc. RNDr. ing. LADA VAŇATOVÁ
(České Budějovice)
RNDr. KAREL ZÁVĚTA, CSc. (Praha)

Zasloužilí členové JČMF

doc. RNDr. LEO BOČEK, CSc. (Praha)
RNDr. JARMILA BUREŠOVÁ, CSc.
(Středočeská pobočka)
doc. RNDr. ing. LADISLAV DRS, CSc. (Praha)
doc. RNDr. JOSEF JANÁS, CSc. (Brno)
doc. RNDr. KAREL KAPOUN, CSc. (Ostrava)
RNDr. RŮŽENA KOLÁŘOVÁ, CSc. (Praha)
ing. LADISLAV KRLÍN, DrSc. (Praha)
doc. RNDr. FRANTIŠEK KUŘINA, CSc.
(Hradec Králové)
RNDr. VLADIMÍR MALÍŠEK, CSc. (Olomouc)
RNDr. MIROSLAV MILER, DrSc. (Praha)
prom. ped. MILAN RÁDL (Plzeň)
RNDr. VLADIMÍR ROSKOVEC, CSc. (Praha)
doc. RNDr. PETR ŘEPA, CSc. (Praha)

RNDr. JANA ŘEPOVÁ (Praha)
JAN SLAVÍK (Ústí nad Labem)
RNDr. FRANTIŠEK SMUTNÝ, CSc. (Praha)
RNDr. SVATOSLAV STANĚK, CSc. (Praha)
PaedDr. JIŘÍ VÁŇA (Ostrava)
RNDr. BEDŘICH VELICKÝ, CSc. (Praha)
doc. RNDr. JIŘÍ VESELÝ, CSc. (Praha)
prof. RNDr. PETR VOPĚNKA, DrSc. (Praha)
RNDr. VLADIMÍR VORLÍČEK, CSc. (Praha)

Vyznamenaní JČMF za pedagogickou činnost

JAROSLAV BARTOŠ (Hradec Králové)
PaedDr. VLADIMÍR BLAŽEK (Ústí nad Labem)
DAGMAR EICHLEROVÁ (Středočeská pobočka)
RNDr. VÁCLAV FREI, CSc. (Praha)
PaedDr. VÁCLAV HAVEL (Plzeň)
RNDr. DAG HRUBÝ (Pardubice)
MARIE JANČAROVÁ (Ostrava)
doc. RNDr. JIŘÍ KLÁTIL, CSc. (Plzeň)
prof. ing. STANISLAV KOLDA, CSc. (Pardubice)
ing. KAREL MALINSKÝ, CSc. (Praha)
RNDr. BŘETISLAV MIČULKA (Ostava)
RNDr. JIŘÍ MÍDA, CSc. (Středočeská pobočka)
doc. RNDr. DUŠAN NOVOTNÝ, CSc.
(Ústí nad Labem)
RNDr. JOSEF POLÁK, CSc. (Plzeň)
doc. RNDr. ing. JAROSLAV POSPÍŠIL, CSc.
(Olomouc)
RNDr. MILAN RYŠAVÝ (Pardubice)
MARTA SINKOVÁ (Praha)
RNDr. METODĚJ ŠKOLOUDÍK (Brno)
MARIE TICHÁ, CSc. (Praha)
JOSEF TREJBAL (Hradec Králové)
RNDr. ALEŠ TROJÁNEK (Jihlava)
ZDENĚK ZAJÍČEK (Středočeská pobočka)
LADISLAV ZRZAVÝ (Jihlava)
RNDr. STANISLAV ŽIDEK (Olomouc)

Čestná uznání JČMF

- PaedDr. MARIE AUSBERGEROVÁ (Plzeň)
doc. RNDr. JINDŘICH BEČVÁŘ, CSc. (Praha)
dr. EVA BENEŠOVÁ (Jihlava)
ing. JIŘÍ BLANK, CSc. (Praha) in memoriam
RNDr. VLASTA BUCHAROVÁ (Praha)
ing. PETR BUJOK (Ostrava)
RNDr. MILADA ČERNÁ (Pardubice)
JAROSLAV ČESENĚK (Hradec Králové)
LUBOMÍR DALEČEK (České Budějovice)
RNDr. JAROSLAV DITTRICH, CSc. (Praha)
RNDr. JIŘÍ DULA (Brno)
RNDr. ANTONÍN FEJFAR (Praha)
RNDr. ANTONÍN FINGERLAND, CSc. (Praha)
doc. RNDr. LUDOVÍT FISCHER, CSc. (Bratislava)
KAMIL FLACHS (České Budějovice)
RNDr. JAROSLAV FOUKAL (Ostrava)
RNDr. ANTONÍN FRANĚK (Olomouc)
RNDr. ZDENĚK HÁJEK, CSc. (Praha)
MARTA HEJZLAROVÁ (Brno)
ZDENĚK HOLUŠA (Ostrava)
RNDr. KAREL HORÁK, CSc. (Praha)
RNDr. RADMILA HORÁKOVÁ (Ostrava)
prof. RNDr. RUDOLF HRACH, CSc. (Praha)
PAVEL HRKAL (České Budějovice)
HANA HRUBEŠOVÁ (Středočeská pobočka)
RNDr. JOSEF HUBEŇÁK (Hradec Králové)
RNDr. RADMILA HÝBLOVÁ (Olomouc)
VÍTĚZSLAVA CHRÁPÁVÁ (Brno)
MIROSLAV CHRÁSKA (Olomouc)
RNDr. OTAKAR JELÍNEK, CSc. (Praha)
RNDr. ALEŠ KAPIČKA, CSc. (Praha)
RNDr. FRANTIŠEK KLVAŇA, CSc. (Brno)
doc. RNDr. MILADA KOČANDRLOVÁ, CSc. (Praha)
PaedDr. JANA KOLOUCHOVÁ (Plzeň)
RNDr. ANTONÍN KOPAL, CSc. (Liberec)
RNDr. VÁCLAV KOUTNÍK, CSc. (Praha)
RNDr. DAGMAR KOZLOVSKÁ (Ostrava)
RNDr. MILAN KRÁL, CSc. (Olomouc)
VLADIMÍR KREJČÍ (Jihlava)
RNDr. VLASTA KUBÁTOVÁ (Pardubice)
dr. MACIEJ KUCHARSKI, CSc. (Praha)
RNDr. VOJTĚCH KUNDRÁT, CSc. (Praha)
RNDr. ZDENĚK KUPKA, CSc. (Olomouc)
RNDr. MILENA LACHMANOVÁ (Praha)
RNDr. VĚRA LÁNSKÁ, CSc. (Praha)
RNDr. MILOŠ LOKAJÍČEK, CSc. (Praha)
PaedDr. ANTONÍN LORENC (Ústí nad Labem)
RNDr. JAROSLAV LOUDA (Ústí nad Labem)
RNDr. JOSEF MOLNÁR, CSc. (Olomouc)
RNDr. JANA MÜLLEROVÁ, CSc. (Praha)
ANTONÍN NÁHLÍK (České Budějovice)
RNDr. DANUŠE NEZVALOVÁ (Olomouc)
BOHUMÍR ONDŘICH (České Budějovice)
RNDr. JIŘÍ PAVLUCH, CSc. (Praha)
RNDr. PAVEL PECH (České Budějovice)
RNDr. LUDĚK PEKÁREK, DrSc. (Praha)
RNDr. LADISLAV PEKSA, CSc. (Praha)
RNDr. JAN PETZELT, CSc. (Praha)
MARIE POVOLNÁ (Středočeská pobočka)
doc. RNDr. JIŘÍ RACHŮNEK, CSc. (Olomouc)
RNDr. JIŘÍ RÁKOSNÍK, CSc. (Praha)
RNDr. MILOŠ RŮŽIČKA, CSc. (Praha)
ing. JOSEF SCHRÖFEL, CSc. (Praha)
RNDr. KAREL SCHUH (Středočeská pobočka)
RNDr. LADISLAV SKRBEK, CSc. (Praha)
ANNA SLÁDKOVÁ (Jihlava)
BOHUSLAVA SLANÁ (Brno)
RNDr. VLADIMÍR STARÝ, CSc. (Praha)
RNDr. JAROSLAV SUCHÁNEK (Ostrava)
PaedDr. PŘEMYSL ŠEĐIVÝ (Hradec Králové)
PhDr. BEDŘICH ŠPAČEK (Olomouc)
FRANTIŠEK ŠTURC (Středočeská pobočka)
RNDr. EVA TOMKOVÁ, CSc. (Praha)
NATAŠA UNGERMANNOVÁ (Hradec Králové)
MILAN VACKA (České Budějovice)
VLADIMÍR VALENTA (Hradec Králové)
RNDr. MILAN VANĚČEK, CSc. (Praha)
RNDr. ALENA VARMUŽOVÁ, CSc. (Ostrava)
JITKA VODRÁŽKOVÁ (Středočeská pobočka)
RNDr. KAREL VOJTĚCHOVSKÝ, CSc. (Brno)
PhDr. MARTA VOLFOVÁ, CSc. (Hradec Králové)
RNDr. ANTONÍN VRBA, CSc. (Praha)
doc. ing. BOHUMIL VYBÍRAL, CSc. (Hradec Králové)
VALERIE VYKOUKOVÁ (České Budějovice)
ing. IVAN WILHELM, CSc. (Praha)
RNDr. TOMÁŠ ZEMČÍK, CSc. (Praha)
Kolektiv autorů Slovníku školské fyziky,
vedoucí RNDr. JOSEF TILICH, CSc. (Praha)

Čestní členovia JSMF

- doc. RNDr. PAVOL BRUNOVSKÝ, DrSc. (Bratislava 1)
doc. RNDr. MICHAL BUČKO, CSc. (Košice)
RNDr. ALBERT HLAVÁČ (Bratislava 2)
prof. RNDr. LUBOMÍR HRIVNÁK, DrSc. (Bratislava 2)
doc. RNDr. STANISLAV KOLNÍK, CSc. (Žilina)
prof. RNDr. TIBOR NEUBRUNN, DrSc. (Bratislava 1)
prof. RNDr. MILAN PETRÁŠ, CSc. (Bratislava 2)
JOZEF SIKORA (Žilina)
prof. RNDr. MARKO ŠVEC, DrSc. (Bratislava 1)

Zaslúžilí členovia JSMF

- doc. RNDr. IVAN BAŇÍK, CSc. (Bratislava 2)
doc. RNDr. RASTISLAV BAŇÍK, CSc. (Zvolen)
RNDr. MÁRIA BARBIEROVÁ (Žilina)
prof. RNDr. VIKTOR BEZÁK, DrSc. (Bratislava 2)
RNDr. JOZEF DRAVECKÝ, CSc. (Bratislava 1)
doc. RNDr. JÁN IVAN, CSc. (Bratislava 1)
doc. RNDr. STANISLAV JENDROŤ, CSc. (Košice)
RNDr. MICHAL KAUKIČ, CSc. (Žilina)

PhDr. PAVOL KOČIŠ (Prešov)
doc. RNDr. VÁCLAV KOUBEK, CSc. (Bratislava 2)
TOBIÁŠ KÚTIK (Žilina)
ĽUDOVÍT LAJČIN (Žilina)
RNDr. EVA MAJERNÍKOVÁ, DrSc. (Bratislava 2)
prof. RNDr. MILAN NOGA, DrSc. (Bratislava 2)
doc. RNDr. DANIEL PALUMBÍNÝ, CSc. (Nitra)
prof. RNDr. PAVOL POVINEC, DrSc.
(Bratislava 2)
RNDr. PETER PREŠNAJDER, CSc. (Bratislava 2)
prof. RNDr. JAROSLAV SMÍTAL, DrSc.
(Bratislava 1)
RNDr. IMRICH STARÍČEK, CSc. (Bratislava 2)
RNDr. JÚLIUS ŠOLTÉS, (Bratislava 2)
in memoriam
PhDr. JOZEF ZÁMOŽÍK, CSc. (Trnava)
MARTA ZÁNOVÁ (Žilina)

Pedagogické vyznamenania JSMF

RNDr. ZOLTÁN BALOGH, CSc. (Nitra)
doc. RNDr. IVAN ČERVEŇ, CSc. (Bratislava 2)
doc. ing. IVO ČÁP, CSc. (Žilina)
doc. RNDr. LADISLAV DUNAJSKÝ, CSc. (Nitra)
ŠTEFÁNIA FLOREKOVÁ (Bratislava 2)
prof. RNDr. JOZEF GARAJ (Trnava)
RNDr. KATARÍNA GRÜNMANNOVÁ (Košice)
doc. RNDr. TOMÁŠ HECHT, CSc. (Bratislava 1)
RNDr. DANIELA HRICIŠÁKOVÁ, CSc. (Trnava)
RNDr. VLADIMÍR JODAS (Bratislava 1)
RNDr. KAROL KLOBUŠICKÝ (Bratislava 2)
doc. RNDr. DANIEL KLUVANEC, CSc. (Nitra)
doc. RNDr. PAVOL KLUVÁNEK, CSc. (Žilina)
JÁN KURUC (Žilina)
RNDr. FRANTIŠEK KMET, CSc. (Nitra)
RNDr. BOŽENA MIHALÍKOVÁ, CSc. (Košice)
doc. RNDr. JÁN CHRISKA, CSc. (Košice)
PaedDr. ŠTEFAN PALATICKÝ, CSc. (Nitra)
RNDr. VILIAM PAŽMA, CSc. (Bratislava 2)
RNDr. VLADIMÍR REPÁŠ (Bratislava 1)
doc. RNDr. LADISLAV SATKO, CSc.
(Bratislava 1)
doc. RNDr. JOZEF SUPUKA, CSc. (Nitra)
PaedDr. IVAN ŠABO (Žilina)
prof. RNDr. RÓBERT ŠULKA, DrSc.
(Bratislava 1)

Čestné uznania JSMF

RNDr. GABRIELA ANDREJKOVÁ, CSc. (Košice)
RNDr. IVAN BARTKO (Žilina)
doc. RNDr. VOJTECH BÁLINT, CSc. (Žilina)
RNDr. ANDREJ BLAHO (Bratislava 1)
PaedDr. ALŽBETA BOTORČEOVÁ (Nitra)
doc. RNDr. MILOŠ BOŽEK, CSc. (Bratislava 1)
doc. ing. PAVOL BÓNA, CSc. (Bratislava 2)
RNDr. VLADIMÍR BURJAN (Bratislava 1)
RNDr. VERONIKA ČERNÁ (Bratislava 2)
IMRICH ČERNÝ (Žilina)
doc. RNDr. PETER ČERNÁNSKÝ, CSc. (Trnava)

SOŇA DEKRÉTOVÁ (Zvolen)
doc. RNDr. JURAJ DILLINGER, CSc.
(Bratislava 2)
PaedDr. ing. JOZEF DOLINSKÝ (Žilina)
IMRICH DUPLINSKÝ (Košice)
FILIP DVORSKÝ (Trnava)
ELEONÓRA DŽUMORATOVÁ (Bratislava 2)
doc. RNDr. ALEXANDER FEHER, CSc. (Košice)
doc. RNDr. PAVOL FERKO, CSc. (Bratislava 2)
doc. RNDr. JANA FETKOVÁ, CSc. (Žilina)
RNDr. ROMAN FRICH, CSc. (Košice)
RNDr. KAROL GAJDOŠ (Trnava)
RNDr. MÁRIA GLASNÁKOVÁ (Žilina)
doc. RNDr. MIROSLAV HORŇÁK, CSc. (Košice)
PaedDr. DEZIDER HUDEC (Nitra)
IVAN JÁNOŠÍK (Nitra)
RNDr. JOZEF JIRÁSEK (Košice)
RNDr. LADISLAV JUST, CSc. (Košice)
doc. RNDr. JÁN KALUŽNÝ, CSc. (Trnava)
PhDr. JURAJ KAZDA (Trnava)
doc. RNDr. ARPÁD KECSKÉS, CSc. (Nitra)
RNDr. JÚLIUS KORBAŠ, CSc. (Bratislava 1)
PaedDr. ĽUBOMÍR KOVÁČEK (Žilina)
PaedDr. MÁRIA KRÍŽALKOVIČOVÁ (Nitra)
RNDr. OĽGA KULCSÁROVÁ, CSc. (Košice)
prof. RNDr. PETER LUKÁČ, DrSc. (Bratislava 2)
EVA MAGULOVÁ (Trnava)
RNDr. PETER MEDERLY, CSc. (Bratislava 1)
RNDr. JOZEF MORÁVEK, CSc. (Trnava)
KLÁRA MÜLEROVÁ (Nitra)
RNDr. PETER NAGY, CSc. (Bratislava 2)
MILADA NÔTOVÁ (Zvolen)
RNDr. JURAJ OLÁH (Trnava)
RNDr. ONDREJ PÖSS, CSc. (Bratislava 2)
doc. RNDr. FRANTIŠEK PÚCHOVSKÝ, CSc.
(Žilina)
MILOŠ REK (Žilina)
MÁRIA RIŠKOVÁ (Trnava)
RNDr. IVAN SADLOŇ (Trnava)
MÁRIA SADOŇOVÁ (Žilina)
doc. RNDr. BOHUSLAV SIVÁK, CSc. (Zvolen)
doc. RNDr. KRISTÍNA SMÍTALOVÁ, CSc.
(Bratislava 1)
RNDr. JAROSLAV STANIČEK, CSc. (Bratislava 2)
RNDr. JIŘÍ STECKBAUER (Trnava)
PhDr. TOMÁŠ SVOBODA (Košice)
ing. JÚLIUS ŠTELINA, CSc. (Žilina)
RNDr. AUGUSTÍN ŠUTTA (Bratislava 2)
ANNA ŠUTÁKOVÁ (Žilina)
RNDr. PAVOL TOMASTA, CSc. (Bratislava 1)
RNDr. ĽUBOMÍR TÓTH, CSc. (Košice)
RNDr. EVA TREBATICKÁ (Bratislava 2)
RNDr. IVAN TUREK (Žilina)
RNDr. VOJTECH VALKO, CSc. (Košice)
DAGMAR VONGREJOVÁ (Žilina)
JÁN VOZAF (Nitra)
doc. ing. OTAKAR WILFERT, CSc. (Žilina)
IŘENA ZEMANOVÁ (Zvolen)

**Diskusní příspěvek doc. RNDr. Oldřicha Kowalského, DrSc.,
vedoucího redaktora Pokroků matematiky, fyziky a astronomie**

Vážené kolegyně, vážení kolegové,

předstupuji před vás jako vedoucí redaktor členského časopisu Pokroky, abych v jistém smyslu složil účty z naší práce za posledních dvacet let. Nebudu vás zatěžovat žádnými číselnými údaji — půjde mi jen o obecné myšlenky, o stanoviska redakční rady a také o moje osobní stanovisko. Především jsem pověřen redakční radou Pokroků, abych na společném zasedání obou sjezdů podal rezignaci této redakční rady. Redakční rada si je vědoma radikálně nové společenské situace i nové situace obou Jednot a chce umožnit delegátům, v jejichž pravomoci je formulovat nové úkoly a nový program Jednoty, aby rozhodli i o budoucnosti členského časopisu Pokroky v nových podmínkách. Jsem také pověřen ujistit toto zasedání, že naprostá většina dosavadních členů redakční rady je ochotna se redakční práce i nadále zúčastnit, pokud budou ke spolupráci přizváni.

Určující nové podmínky fungování časopisu vidím v podstatě dvě. Především je to ekonomická situace, přechod časopisu na samofinancování a s tím související návrh vedení JČSMF, že odběr časopisu má být nadále nepovinný. V důsledku toho se sníží počet odběratelů časopisu. Druhou okolností, která bude mít zásadní vliv na další osud časopisu, je již probíhající diskuse o příštím zaměření časopisu, kde existují rozdílné a někdy i protichůdné názory vyžadující plné vyjasnění. Jsme přesvědčeni, že budoucnost časopisu nezachrání žádné usnesení, ale pouze výrazné osobnosti, jejichž programu dají delegáti důvěru.

V další části svého vystoupení budu hovořit především sám za sebe. Především bych chtěl zdůraznit, že po uplynulých dvacet let se fungování časopisu Pokroky opíralo o určitou nosnou ideu. Šlo o to, aby náš časopis vhodnými prostředky obhajoval a propagoval ideové a kulturní hodnoty, které jsou vlastnictvím široké mezinárodní obce matematiků a fyziků a které jsou nezávislé na tom či onom režimu. Tento svůj úkol musel časopis plnit v systému vynucované politické jednoty a tomu odpovídaly i používané prostředky. Velmi zhruba lze říci, že se časopis Pokroky v naší zájmové oblasti zaměřoval na postupnou emancipaci vědeckého života tím, že legálně vnášel do naší veřejnosti nové a podnětné myšlenky, podporoval kulturu psaného slova a jiné hodnoty. Všechny ostatní úkoly, které časopis plnil, měly význam pouze druhotný, včetně mírné úlitby, kterou bylo režimu třeba občas zaplatit. Myslím, že přinejmenším během sedmdesátých let byla tato reformistická koncepce časopisu široce akceptována celou obcí matematiků a fyziků nezávisle na světónázorovém zaměření. Situace se začala měnit během osmdesátých let, kdy i mezi matematiky a fyziky přibývalo těch, co začali programově odmítat všechno legální a reformní a dávali přednost neformální činnosti mimo oficiální struktury. Autorská základna časopisu se tak postupně zužovala. Listopadové události pak znamenaly, že namísto očekávaných reforem přišel revoluční převrat a diametrální změna dosavadního režimu. Jakkoli jsem osobně uvítal demokratické změny v našem státě, dospěl jsem k závěru, že předchozí koncepce časopisu Pokroky, kterou jsem po dvacet let důsledně prosazoval, ztratila nyní své oprávnění,

protože se změnila společenská situace, ze které vyrostla. Abych byl dobře pochopen, původní úkol, totiž hájit a propagovat ideové a kulturní hodnoty vlastní matematikům a fyzikům na veřejnosti pokládám za naléhavější než kdykoli předtím, je však zřejmé, že se musejí podstatně změnit metody. Po pečlivém zvážení těchto okolností jsem se rozhodl, že se vzdám funkce vedoucího redaktora a redaktora pro matematiku PMFA, a to s konečnou platností. Časopis budu nadále vést pouze po dobu nezbytné potřeby. K další této činnosti mi nyní chybí to, kvůli čemu jsou lidé ochotní přinášet i osobní oběti — je to mravní imperativ, který jsem tak hluboce pociťoval na počátku své dráhy redaktora.

Ke své rezignaci mám i další, ale možná už ne tak rozhodující pohnutky.

Především jde o podstatné zúžení autorského zázemí časopisu v oboru matematiky, které již přesáhlo únosnou míru. Protože autorské zázemí je zpravidla fixováno na určité osoby a osobní vztahy, pokládám personální změny v tomto oboru činnosti za zvlášť naléhavé. V oboru odborné fyziky takovou naléhavost zatím nepociťujeme.

S předešlým problémem souvisí jiný. Mám pocit, že mezi fyziky přibývá funkcionářů i dalších členů Jednoty, kteří mají kritický postoj vůči matematikům. Jejich názory lze přes pečlivé maskování jednoduše vyjádřit slovy, že matematikové si takový časopis, jako jsou Pokroky, nezaslouží. Pokládám za velmi důležité, aby můj nástupce dokázal svou aktivní činností, že se tito lidé mýlí. A pokud se nemýlí, je z toho třeba vyvodit důsledky.

Dále jde o to, aby časopis vycházel více vstříc oprávněným potřebám našich učitelů, zejména pokud jde o větší popularnost časopisu. Zvýšení popularnosti jen o malé procento si však patrně vyžádá velké vypětí a obávám se, že tento úkol přesahuje moje možnosti. Zvláště proto, že se svým programem jsem se vždy obracel především k vědeckým pracovníkům a k jejich potřebě pochopení širších souvislostí a rozšíření duchovních horizontů. Při této příležitosti chci ostře odmítnout krajní názory některých skupin učitelů, kteří tvrdí, že učitelům časopis Pokroky vůbec nic nedává pro jejich práci. Obávám se, že jde o lidi, kteří ve svém učitelském povolání vždy viděli jen pokleslé řemeslo, které si zvykli provozovat podle instrukcí svých nadřízených. Vážím si těch učitelů, kteří v anketě vyjádřili přibližně tuto myšlenku: Časopis Pokroky mi dává málo pro moji práci ve třídě, ale dává mi hodně pro mé vzdělání. Právě tento typ učitelů vřele doporučuji laskavé pozornosti svých nástupců.

Další problém vidím v neujasněnosti cílů samotné Jednoty. Dosavadní vedení nepřišlo s žádnou jednotící myšlenkou a místo programu se omezuje v podstatě jen na výčet určitých činností, které mohou být sice užitečné i záslužné, ale nedávají patřičné opodstatnění slovu Jednota, dokonce s velkým J. Řekněte mi jasně, v čem se máme sjednotit, a já vám řeknu zcela přesně, jak by měl vypadat členský časopis. Bohužel ani opozice v Jednotě zatím nevystoupila s ničím konstruktivním kromě všeobecných formulací.

Nakonec mám i určité důvody osobní týkající se vztahu k Jednotě. Je pro mne smutným faktem, že od posledního relativně demokratického sjezdu v roce 1972, na jehož organizaci jsem se podílel, jsem již nikdy od té doby nebyl přizván k jakékoli práci na půdě Jednoty, například ve sjezdových komisích apod. Bohužel se v tom dá spatřovat i určitý záměr. Do současného hlavního výboru jsem nebyl prokádován, ani

se nepočítá se mnou jako s kandidátem do příštího hlavního výboru, nebyl jsem ani navržen za delegáta sjezdu. Mám tak pocit, že Jednota a já jsme se jakýmsi zvláštním způsobem rozešli. Patrně by k tomuto rozchodu došlo mnohem dříve nebýt funkcionářů slovenské Jednoty, kteří mě vždy podpořili v okamžiku, kdy v Čechách už jsem byl pokládán jen za jakousi součást živého inventáře. Chtěl bych proto zvláště slovenským kolegům za jejich účinnou podporu v minulosti upřímně poděkovat. Děkuji všem za podporu i řadě svých kolegů a všem věrným čtenářům.

Diskusní příspěvek prof. RNDr. Ivana Úlehly, DrSc., člena korespondenta ČSAV

K poslání Jednoty na pedagogickém poli.

Před naší společností a samozřejmě také před Jednotou leží otevřený problém: Jak mají vypadat naše školy a k čemu mají vychovávat nastupující generace. Řešení tohoto problému je do značné míry závislé na školském systému, systému v dané zemi a v dané době existujícího a užívaného. Proto chci svůj příspěvek zaměřit především k jedné otázce.

Je dobře známo, že ve světě si v určitém období získaly dobré jméno jen některé systémy školství. Anglo-americký, francouzský, německý a jim blízký rakousko-uherský, který jsme do značné míry i převzali. Všechny tyto systémy mají velmi podobnou strukturu v tom, že mají základní stupeň, střední školy a školy vysoké. Fakticky se však značně liší tím, čemu ve skutečnosti učí, odlišují se též svou úrovní, které dosahují, svou vnitřní specializací, kvalitou svých absolventů a samozřejmě i aktuálními způsoby výuky. Vnitřní diverzita uvedených školských systémů brání tomu, aby se mechanicky přenášely některé zkušenosti z jednoho do druhého, neboť staletí trvající formování těchto systémů vytvořilo velmi silné vazby mezi obsahem výuky, vnitřní specializací škol, úrovní absolventů a způsoby výuky. Na druhé straně skutečně progresivní stránky školských systémů se vynořují tehdy, když každý nebo většina z nich dospějí ke společnému postoji v některém směru. Tak např. ve všech uvedených systémech, tj. anglo-americkém, francouzském i německém se dospělo k tomu, že se zavedlo rozdělení vysokoškolského studia na dva stupně. Rozdělení je zřejmě užitečné pro společnost a výhodné pro vědeckou práci vysokých škol. Je proto namístě prostudovat dvoustupňový způsob vysokoškolského vzdělávání v cizině, propagovat ho a usilovat o jeho postupné zavedení i u nás.

Rakousko-uherský systém a také německý se vyznačoval tím, že kladl velký důraz na hluboké, fundované, všeobecné vzdělání. Ze současného hlediska kladl příliš velkou váhu na znalost mnoha jazyků, ale to není podstatné, o čem je účelné nyní hovořit.

Měl jsem možnost nedávno navštívit univerzitu v Berkeley a diskutovat tam o problematice všeobecného vzdělání. Je třeba konstatovat, že akademický sbor univerzity, a to univerzity slavné, dospěl k názoru, že je nutné budovat školský systém usilující o důkladné všeobecné vzdělání. O téže otázce jsem měl možnost hovořit s anglickými kolegy, kteří v současné době rovněž dospěli nebo dospívají k analogickému postoji.

A v Anglii jde o skutečně radikální změnu, neboť zejména školy odpovídající svou povahou našemu gymnáziu jsou v posledních čtyřech třídách vysoce specializovány.

K tomu je třeba poznamenat, že také francouzský systém má velmi silnou složku školské výuky zaměřenou na všeobecné vzdělání.

Neměly by proto pro nás být všeobecně vzdělávací příprava a její široké uplatnění otázkami, na něž by se měla teprve hledat odpověď. Řešení, jak se zdá, je nalezeno a připravuje cestu člověku, který se v budoucnosti bude setkávat s rostoucím množstvím problémů, jež bude muset zvládat.

Nyní půjde o to, jak daleko má u nás všeobecné vzdělání jít, tj. do jaké šíře a do jakého věku mladé generace. Pro nás, matematiky a fyziky, bude velmi účelné posoudit, jakou úlohu by měla mít matematika a fyzika ve všeobecném vzdělání a v tomto směru bude nutné vypracovat konkrétní návrhy.

Další materiály ze sjezdů otiskneme v příštím čísle.

Redakce

Jak spolehlivý je počítačový důkaz?

C. W. H. Lam

Clement Lam získal hodnost Ph. D. v oboru matematika na Kalifornském technologickém institutu. Studium na tomto institutu ukončil v roce 1974 jako žák Herberta Rysera. Jeho prvním působištěm byla univerzita v Calgary, odkud po roce odešel na katedru informatiky na montrealské univerzitě Concordia. V současné době je profesorem na Concordii. Jeho vědecký zájem se soustředil na kombinatoriku, zvláště v souvislosti s použitím počítačů při řešení kombinatorických problémů. Spolu s L. H. Thielem a S. Swierczem dokázal v roce 1988, že neexistuje konečná projektivní rovina řádu 10. Tento důkaz si vyžádal několik tisíc hodin strojového času obřího počítače CRAY-1A.

„Je matematický důkaz důkazem, když ho nikdo nemůže zkontrolovat?“, tázal se nedávno titulek jednoho článku [2] v *New York Times*. Článek informoval o výsledcích výzkumu, který jsme právě dokončili. Cílem našeho výzkumu bylo nalezení konečné projektivní roviny řádu 10. Výpočty byly provedeny pomocí počítače a byly mimořádně rozsáhlé. Počet prozkoumaných případů byl vyšší než 10^{14} . Toto číslo je tak vysoké, že není přirozené v lidských silách výsledky zkontrolovat. Stručně jsem se této otázky dotkl v rozhovoru s reportérem M. W. Brownem, který článek připravoval. Neřekl jsem mu však, že u superpočítače CRAY-1A, který prováděl většinu našich výpočtů,

C. W. H. LAM: *How Reliable Is a Computer-Based Proof?* The Mathematical Intelligencer 12, No. 1, pp. 8–12. Přeložila HELENA NEŠETŘILOVÁ.

© 1990 Springer-Verlag New York